

Р е ц е н з и я

От проф. д-р Нели Бояджиева, СУ „Св. Кл. Охридски“

Върху дисертационен труд на тема

„Подготовката на специализирания възпитател във Франция“

за присъждане на научна и образователна степен „Доктор“

по професионално направление 1.2. „Педагогика“

на Йоанна Василева Цветанова

ЮЗУ „Неофит Рилски“

Кратки биографични данни и представяне на докторанта

Йоанна Василева Янкулова е родена в гр. Кюстенсил през 1974 г. Средното си образование завършва в родния си град в езикова гимназия с преподаване на френски и английски език. Висше образование получава в ЮЗУ „Неофит Рилски“ по специалност Туризъм през 1997 г. След това работи няколко години като учител и Икономически техникум в гр. Благоевград, от 2001 до 2007 – като специалист в център за чужди езици, литератури и култури/Център за международно сътрудничество и интеграция в ЮЗУ „Н. Рилски“, от 2004 до 2007 като специалист „Кадрово развитие и научноизследователска дейност“ отново в ЮЗУ. До зачисляването си в редовна докторантура тя има малък педагогически стаж като учител – преподавател в професионален техникум и опит в административната сфера на ЮЗУ.

От 01.03.2009 г. е зачислена в редовна докторантура по научната специалност 05.07.01 Теория на възпитанието и дидактика (Социална педагогика). Била е и хоноруван преподавател от първата година по Сравнително образование, а втората – по Социална педагогика и практикум във ФП. Участвала като член на екип в пет проекта на ЮЗУ, един семинар, докторантски форум, научна конференция в ЮЗУ, Международна научна конференция по сравнително образование и кръгла маса в СУ. Била е и организатор на фокус-група за обучението на докторанти и рецензент на книгата „История на педагогиката. Преходът към училищен живот“ с автор проф. д-р Й. Колев. Има пет публикации по темата на дисертацията.

Формални параметри и структура на дисертационния труд

Той обхваща 212 стандартни страници, а в структурно отношение е разделен на увод, три глави, заключение, източници и литература и приложения. Съотношението между трите глави е пропорционално, а това между общотероретичните и конкретни-

изследователски дялове 2: 1. Литературата обхваща 200 източника, от които 78 на кирилица, а 18 са интернет-страници, 96 на латиница. Приложението съдържа само въпросник за анкетна карта за студенти. Оформлението е отлично и отговаря на всички естетически стандарти.

Представяне на труда и критична оценка на съдържанието

Темата на дисертационния труд е в сферата на теорията на тертиарното обучение и сравнителното образование и е посветена на проблем, който не е бил предмет на подобно целенасочено специализирано проучване у нас. Тя е актуална за социално-педагогическата теория и професионалната педагогика за подготовката на специалистите в социалното възпитание и образование.

Убедителна обосновката на избора на Франция е направена в *увода* (с.7). Тя е достатъчно основание за изграждането на постановката на цялостното изследване. Целта му е проучване на френския модел при подготовката на специализирания възпитател с възможностите за усъвършенстването на обучението на социалните педагози в България. Определя се точно като конкретен обект подготовката на социалните работници във Франция, а като предмет - процесът на професионална подготовка на специализирания възпитател. Съобразно с това са определени четири конкретни реалистични задачи, последната от които е насочена към извеждане на препоръки за усъвършенстване на обучението по социална работа у нас.

Направена е също и убедителна подробна обосновка и на научната теза и необходимостта от доказването ѝ в три плана – обществен, теоретичен и практичен, както и на принципите, подходите и методите, основните източници, критерии и показатели, организация и етапи на научно изследване (с.11-18). Всичко това е изложено с точен научен език и последователно системно описание. Накрая в *увода* се прави и кратко резюме на съдържанието на целия труд по глави, което не бих окъществила като отклонение, но не се изисква за дисертационните разработки.

Цялостното изложение и *структурата* следват строго дедуктивен план и историко-хронологичен принцип – от историческото развитие на социалната работа в Европа до съвременните тенденции (първа глава), образованието и квалификацията на социалния работник във Франция (втора глава) и накрая – очертаване на профила на подготовката на специализирания възпитател във Франция (трета глава). Изцяло приемам този подход, но имам две питання във връзка със структурирането. Първото е за това защо се изследва историческото развитие само на социалната работа, образованието и квалификацията на социалния работник, а не и социалната педагогика и социалния педагог в първите две глави. Второто питане е във връзка с очакването ми за по-системно или цялостно изложение в самостоятелна част за възможностите за приложение на френския модел у нас. Това е направено накрая в последните два параграфа на трета глава, която се състои от общо три параграфа.

Последните два биха могли да се отделят в самостоятелна четвърта глава или в този вид наличието им да се отрази по някакъв начин и в заглавието на тази глава.

В *цялостното изложение* в съдържателен план може да се открие умението на докторанта да излага системно хронологически и обосновано аналитично изследваните явления и процеси. Тя добре борави с литературни източници и се стреми коректно да отразява авторството с дискретен собствен коментар. В един по-изявен сравнителен план са изградени втори и трети параграфи на *първа глава*, без да са изведени предварително параметрите за сравнение. Независимо от това последователно се проследяват съвременните предизвикателства при подготовката на социалните педагози в Европа основани на актуален изчерпателен преглед на други автори (А. Кампанини и Фрост, Кампанини) по отношение на: видове институции, период на обучение, съдържателно „ядро“ на обучението, професионална практика, методики на преподаване, научни изследвания и създаване на теории, европейска ориентация (с.42-49). Последователно се осветява влиянието на Болонския процес в образованието на социалния работник, глобализацията и студентът по социална работа. Накрая се прави сравнителен преглед на квалификацията „социален работник“ в Европа. Коментарите слезват други изследания и документи без реална съпоставка по изведени параметри и критерии за сравнение, няма и конкретни изводи накрая.

Последователното проследяване на образованието и квалификацията на социалния работник във Франция е предмет изследване във *втората глава*. В тази част има много повече собствени коментари и критично отношение и тя обогатява по мое мнение изследванията по история и теория и социалната работа фокусирано върху особеностите на подготовката на социалния работник. Тя има собствена информационна стойност и като системно изложение на базата на детайлно поручване на този проблем. Представени са и таблици за равнищата на дипломирания спрямо държавния зрелостен изпит/матира и нива на обучение според Националния регистър за професионална сертификация. Особено ценно за мене е и изложението на възможностите за професионална реализация на социалния работник. Тук са използвани сравнително нови и актуални данни от анкетно проучване и се коменират трите групи социални работници с възможностите им за реализация на национално равнище (с.104-109).

В отделен параграф са описани дипломите за квалификация в 4 профила или основни области за подготовка на социални работници. В този си вид може да бъде дадено и като приложение или да бъде подплатено с повече анализ и коментар, а не само на равнище описание. Това се отнася и за професионалните референтни характеристики на социалните работници (с.115-120). Излагането на образователните принципи за обучение на социалния работник, обаче има своя самостоятелна стойност, която оценявам високо. Това може да обогати университетската дидактика по

отношение на подготовката не само на социалните работници, а изобщо в сферата на помагащите професии.

Изключително интересно е и сравнителното проучване на статуса на студентите, обучаващи се за специалисти в социалната сфера (до 2010 г.) (с.125-135). Независимо, че анализът може да се детайлизира и задълбочи още и да се направят конкретни изводи, фактът, че е проведено такова самостоятелно проучване, може да се оцени високо. Не са описани, обаче организацията, условията, целите, задачите и инструментариум на изследване.

Третата глава е същностна за дисертационния труд и вероятно затова и заглавието ѝ почти изцяло съвпада и с формулировката на темата. Научна основа за профилирането са и т.нар. „параметри“ на профила на подготовка на специализирания възпитател. Дефиницията за този вид длъжност и коментарът за това, че дейността му трябва да е фокусирана към оказване на помощ при възпитанието и придружаването на деца и възрастни за развитие на възможностите за социализация, автономия, интеграция и включване, насочва към аналогията със социалния педагог. Изложени са по-нататък в отделни параграфи и неговите функции, дейности и компетенции, стандарти на обучението (справочник на свързаните с компетентностите знания), стандарти на сертифицирането, интегрален модел за подготовка на специализирания възпитател (Таблица№8). Може да се пожелае още повече аналитичност и критично отношение за сметка на представянето и описанието в тази част, но независимо от това нейната информативност е висока.

Забелязва се стремеж за сравнителен анализ по правилата и изискванията за подобен тип проучване за подготовката на специализирания възпитател във Франция и социалния педагог в България (Параграф.2 на Трета глава). Направен е и опит за съпоставка със социалния работник у нас, но това е спорадично и непоследователно осъществено главно с позоваване на мнения на други специалисти без достатъчно самостоятелни аргументи и задълбочен анализ. Липсват и конкретни изводи от съпоставка. Коментарът на нагласите на българските студенти четвърти курс по социална педагогика в ЮЗУ е целесъобразен, но не мисля, че е достатъчен за подобен тип изследване. Не става ясно с колко студенти е направено проучването, а се споменава само, че извадката е малка. Биха могли да се потърсят, използват или посочат конкретни емпирични данни от многобройни други изследвания у нас по този въпрос, въпреки че те са правени в различни университети и не са изцяло съпоставими помежду си. Няма изведени конкретни изводи от проучването. Предлагам на докотранта да отговори на тези бележки и въпроси по време на защитата.

Критична оценка на обобщените изводи и препоръки

Всички обобщени изводи са дадени в заключението на дисертационния труд. По традиционните изисквания за оформелинето му те би трябвало да фигурират в

самосотятелна част, но и това решение на докторанта може да бъде прието. Очаквах в тях да се открият и резултатите от съпоставката с подготовката на социалните педагози у нас, но това е налице само в общите препоръки, които се отнасят не само за социалните педагози, но и за социалните работници. Във връзка с това имам и един въпрос какъв модел на подготовка на специалисти трябва да се следва у нас на базата на направеното цялостно проучване и съпоставки в дисертацията?

Мнение за справката за приносите

В дисертационният труд е включена като завършваща част и *справка за приносите*, което традиционно фигурира само в автореферата. Тази справка е като цяло адекватна на постигнатото в труда на теоретично, практическо равнище и образователна политика.

Преценка на автореферата и публикациите

Авторефератът е в обем от 47 стр. и отговаря на изискванията за оформление и отразява адекватно постигнатото в дисертационния труд.

Публикациите са достатъчно на брой и отразяват съществени моменти от съдържанието на разработката на отделни епата от проучването. Те са самостоятелни и са отпечатани съобщени в регионални сборници от участия в научни конференции и докторантски форуми в ЮЗУ „Неофин Рилски“ в продължение на пет години – по една на година от 2008 до 2012. Би следвало да има и публикации в научни списания и периодика, което пожелавам да се направи след защитата на дисертацията. Докторантът би могъл да предложи и научно-приложен продукт във връзка с приложението на възможностите на френския модел в подготовката на помагачи специалисти в социално-педагогическата сфера у нас.

В заключение предлагам дисертационният труд да бъде утвърден като отговарящ на изискванията за придобиване на образователната и научна степен „Доктор“ в професионално направление 1.2. „Педагогика“ и да бъде присъдена тази степен на редовния докторант на ЮЗУ „Н. Рилски“ Йоанна Василева Попниколова.

20.06.2012 г.

Рецензент:

Проф. д-р Нели Бояджијева

СУ „Св. Кл. Охридски“